

Postmodernia matkailua Vaihtoehtoisia lähestymistapoja?

Mustonen, Pekka (2006) Postmodern Tourism - Alternative Approaches. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, Sarja A-2:2006. 170 s.

*Jarkko Saarinen
Oulun yliopisto / Maantieteen laitos*

Matkailun ja postmodernin suhdetta on tarkasteltu melko laajasti kansainvälisessä matkailun tutkimuksessa. Viimeisen parin vuosikymmenen aikana matkailun eri muotojen ja kulutustottumusten välisten raja-aitojen on koettu hämärtyneen. Samalla työn ja vapaa-ajan kategorinen toisistaan erottaminen on käynyt aiempaan vaikeammaksi. Kyse ei ole yksinomaan sähköpostin ja kännykän tuottamasta käytännön arkielämän kysymyksestä 'ollako vai eikö olla vapaalla' vaan myös käsitteellisestä haasteesta; mitä toisiinsa kietoutunut työ ja vapaa-aika/matkailu oikeastaan on, edellyttävätkö vapaa-aika ja virkistys käsitteellisesti edelleen vastinparikseen työtä ja raadantaa tai edustavatko virkistyspalvelujen tuottamat matkailuelämykset rakenteellisesti 'vain' työvoiman uusintamista työmarkkinoiden (ja osakkeenomistajien) käyttöön?

Mustosen kirja ei ota liikkuvaa härkää molemmin käsin sarvista, vaan rajaa otteen tarkastelemaan matkailun perusluonnetta ja matkailukulutuksen kysymyksiä postmodernin sosiologisen keskustelun yhteydessä. Kyseessä on väitöskirja ja siten rajausta voidaan pitää paitsi ymmärrettävänä myös perusteltuna; tavoitteena on tuottaa opinnäytetyö tietystä ennalta määrätystä ajassa. Tässä mielessä rajausta on onnistunut. Tutkimus pyrkii paneutumaan myös matkailukulutuksen eettisiin kysymyksiin ja niihin vaikuttaviin sosio-ekonomisiin tekijöihin. Tässä suhteessa tarkastelu on 'modernin rakenteellista'. Kokonaisuudessaan tutkimus levittää lukijan eteen laajan kentän mielenkiintoisia, tärkeitä ja ajankohtaisia teemoja, jotka ilmentävät monin osin myös matkailukulutuksen tulevaisuuden kannalta tärkeitä kysymyksiä.

Kirjassa matkailukulutuksen tarkastelu kytkeytyy paitsi postmoderniin myös kulutussosiologian postmaterialistiseen keskusteluun. Kokonaisuuden tutkimustavoitteet rakentuvat yksittäisten artikkelien kautta työn edustaessa artikkeliväitöskirjaa, joka koostuu johdannosta ja neljästä osajulkaisusta (alkuperäisartikkelista). Lukijan kannalta johdanto-osion tehtävänanto jää siten hieman avoimeksi, joka näkyy myös kirjan suhteellisen laveassa ja paljon lupaavassa otsikoinnissa.

Ensimmäisessä alkuperäisartikkelissa 'Environment as criterion for choosing a holiday destination - arguments and findings' (Tourism Recreation Research 2003) tarkastellaan ympäristön merkitystä matkakohteen valinnassa ja siihen liittyviä eroja vastaajien taustatekijöiden suhteen. Tutkimus on luonteeltaan kvantitatiivinen ja kiinnittyy teoreettisesti postmaterialistisiin lähtökohtiin pyrkien kansalliseen vertailuasetelmaan. Toisessa artikkelissa 'Volunteer tourism - postmodern pilgrimage?' (Journal of Tourism and Cultural Change 2005) tarkastellaan esimodernin, modernin ja postmodernin matkailun yhteyksiä vapaaehtoismatkailuun liittyen. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen ja tukeutuu ensimmäisen artikkelin tavoin pääosin postmaterialistisiin lähtökohtiin. Kolmas artikkeli (Honkanen & Mustonen) 'Sosiodemografiset tekijät ja elämäntapa matkailukulutusta selittävinä tekijöinä: kausaalinen analyysi' (Matkailututkimus 2005) on luonteeltaan kulutussosiologinen. Tutkimuksessa tarkastellaan kvantitatiivisesti sosiodemografisten tekijöiden ja elämäntavan suhdetta matkailukulutukseen. Artikkelin on nykyisen 'kansainvälisyyttä' voimakkaasti painottavan akateemisen 'laatu- ja huippukeskustelun' yhteydessä hyvä osoitus siitä, että laadukasta tutkimusta voidaan yhä edelleen julkaista suomeksikin. Neljännessä tutkimuksessa 'Personal perceptions of ethical tourism - a comparison between Finnish and Indian tourism students' (toim. Kirja: Tourists and Tourism 2006) vertaillaan kotimaisten ja intialaisten opiskelijoiden käsityksiä eettisestä turismista hyödyntämällä menetelmänä ns. empatia-kerrontaa.

Yhteiskuntatieteille tyypillisesti johdanto-osio (synopsis) on suhteellisen laaja ja se pyrkii kontekstualisoimaan yksittäiset artikkelit ja niiden tulokset osaksi laajempaa teoreettista keskustelua. Johdanto-osa etenee siten, että aluksi lukija johdatellaan työn keskeisiin lähtökohtiin ja matkailun sosiologisiin peruskysymyksiin. Tämän jälkeen luodaan yleiskatsaus sosiologiseen keskusteluun postmodernista ja postmaterialismista, joka pyritään seuraavaksi yhdistämään turismin ja matkailukulutuksen kysymyksiin sekä alkuperäisjulkaisuissa esitetyihin tutkimustuloksiin. Artikkelikokoelmalle tyypillisesti kirjasta on haluttu löydettävissä sisäisiä ristiriitaisuuksia ja epäloogisuuksia. Esimerkiksi turismi määrittyy eri yhteyksissä synnyltään modernin ajan ilmiöksi, mutta toisessa alkuperäisartikkelissa on lähtökohtaisesti ajauduttu pohtimaan presentistisesti 'esimodernin turismin' luonnetta ja yhteyttä nykyiseen turismiin.

Postmodern Tourism - Alternative Approaches muodostaa monipuolisen ja -ulotteisen kokonaisuuden. Kirja tarjoaa alan tutkijoille pohdittavaa ja toimii väitöskirjantekijöille myös yhtenä esimerkkinä ns. nippuväitöskirjan laatimisesta. Kokonaisuudessaan kirja tuo hyvän lisän kotimaiseen matkailun tutkimukseen, ja monet esitetyistä tuloksista ovat mielenkiintoisia ja jatkokeskustelua herättäviä; vaihtoehtoisia lähestymistapoja postmoderniin matkailuun ei ole lukittu vaan ne ovat avoimia jatkotutkimuksille.